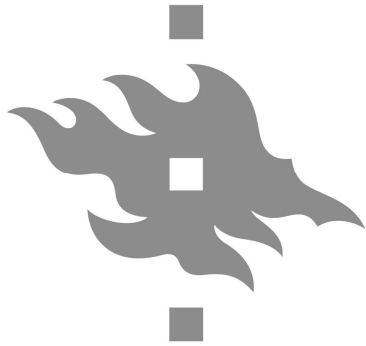




STUDIA GENERALIA 2011 IKÄ JA TERVEYS

17.3.2011 ELÄMÄN RAJALLA

HOIDON RAJAT

Arkkiatri Risto Pelkonen

Lääkintätaidon tavoitteena on edistää terveyttä ja jouduttaa sairaan paranemista, lievittää kärsimyksiä ja jokaisessa tapauksessa auttaa sairasta ihmistä, estää ennenaikainen kuolema ja sallia kuolema silloin, kun on sen aika.

Valtaosa suomalaisista vanhuksista kuolee muualla kuin kotona, erilaisissa hoitolaitoksissa – hoidon ammattilaisten silmien alla hoitotoimien kohteena. Eliniän pidentymisen myötä kuolema tavoittaa ihmiset yhä vanhempina. Kuollessaan kolme neljästä suomalaisesta on täyttänyt 75 ja kaksi kolmesta 80 vuotta. Tämä on käynnistänyt vilkkaan kansalaiskeskustelun hoidon rajoista kuoleman kynnyksellä.

Kuolinhoitoon liittyvää lainsäädäntöä on hyvin vähän. Siksi lääkintäeettinen normisto – hyvän tavoittelu, vahingon välttäminen ja Matteuksen evankeliumin auttamisen eetos – on toiminnan vahvin oikeuspohja. Suomen perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus saada laadultaan hyvää hoitoa terveyttä uhkaavissa tiloissa – ja yhtälailla jokaisella parantumattomasti sairaalla on oikeus hyvään hoitoon kuoleman kynnyksellä.

Elämän kunnioittamisen periaate on pysyvä arvo ja elämän säilyttäminen lääkintäetiikan keskeinen periaate. Elämää ylläpitävä ja taudin paranemiseen tähtäävä kuratiivinen hoito voidaan kuitenkin keskeyttää tai jättää aloittamatta silloin, kun lääketieteellisiä keinoja ei enää ole potilaan perustaudin hallitsemiseksi. Hoitoa ei lopeteta, vaan sen sisältöä muutetaan. Jokaiseen hoitopäätökseen tarvitaan potilaan suostumus olipa kysymyksessä hoidon aloittaminen, aloittamatta jättäminen tai sen keskeyttäminen. Etukäteen laadittu kirjallinen tai suullisesti annettu hoitotahto on selvä tahdon ilmaisu, jota lääkärin ja omaisten tulee kunnioittaa.

Etenevässä sairaudessa hoidon tavoitteet seuraavat taudin kulkua. Sairauden toteamisvaiheessa hoito kohdistuu taudin parantamiseen. Kun parantamisen keinot vähenevät, parantumattomasti sairaan ihmisen oireiden hoito tulee ensisijaiseksi kohteeksi ja lopuksi kuoleman kynnyksellä aloitetaan saattohoito. Jokainen kuoleman prosessi on kuitenkin erilainen ja moni vanha ihminen pitkäaikaishoidossa hiipuu hiljaa kuoleman syliin ilman erityisiä hoitopäätöksiä. Kuoleminen alkaa, kun voimat loppuvat eikä vanhus enää jaksaa elää.

Palliativinen – oireenmukainen – hoito on oireita lievittävää hoitoa etenevissä ei-parannettavissa taudeissa. Se on yhtä aktiivista kuin parantava hoito, mutta kohdistuu koko persoonaan ja eroaa siten tautikohtaisesta lähestymistavasta.

Saattohoidon idea on syntynyt Iso-Britanniassa viitisenkymmentä vuotta sitten vastaavallankumouksena kuolemaan vastaan taistelevaa teknolääkintätaitoa kohtaan. Sen tavoitteena on elämän loppuvaiheessa olevan sairaan kärsimysten vähentäminen. Saattohoito ei ole pelkkää kivun hoitoa, sillä kärsimyksen tärkeimmät tekijät kuoleman kynnyksellä ovat Terhokodin ylläikäärin mukaan olemassaoloon ja sosiaalisiin suhteisiin, hylätyksi tulemiseen ja arvottomuuteen liittyvät seikat. Pelkät lääkintäteknologiset keinot eivät siten riitä. Hyvä saattohoito on vaativaa monialaista toimintaa. Siksi siihen tarvitaan

koulutettu moniammatillinen hoitoryhmä. Sielun-hoitajien osuus saattohoidon kehittämisessä ja toteuttamisessa on ollut tärkeä. Saattohoitoa annetaan kaikissa julkisissa, monissa yksityisissä hoitoyksiköissä – ja potilaan kotona. Erityisiä saattohoitokoteja on viisi. Lääkäriseura Duodecim on laatinut käypä-hoitosuosituksen lääkehoidosta ja Sosiaali- ja terveysministeriö suosituksen saattohoidon järjestämiseksi Suomessa.

Elvytys tarkoittaa välittömiä toimia sydämen pysähdystilanteessa. Periaatteena on, että elvytys käynnistetään aina kun sydän pysähtyy ellei siihen ole erityisiä esteitä esimerkkeinä lääkärin arvioima huono ennuste tai se, että potilas on hoitotahdossaan kieltänyt elvytyksen. Potilaan kanssa voidaan etukäteen sopia, että elvytykseen ei ryhdytä. Yhtä lailla voidaan sopia, että tehohoitoa ei käynnistetä.

Eutanasialla tarkoitetaan lääkärin tarkoituksellisesti suorittamaa parantumattomasti sairaan elämän katkaisemista silloin, kun potilas on sitä pyytänyt sietämättömien kärsimysten vuoksi ja ulkopuolinen lääkäri on pyynnön hyväksynyt. Eutanasia on sallittu tietyn ehdoin Hollannissa, Belgiassa ja Luxemburgissa. Hollannissa kuolee eutanasian kautta vain 1-2 % kaikista kuolemantapauksista eikä niiden määrä ole suurentunut. Kahdessa Yhdysvaltojen osavaltiossa ja Sveitsissä potilas voi saada lääkärin apua itsemurhan tekemiseksi. Suomessa eutanasia on rikoslaissa kielletty. Itsemurhan avustaminen ei ole rikos, mutta epäselvää on, koskeeko se myös lääkäriä hoitotyössä.

Yleisesti hyväksyttynä hoitokäytäntönä eutanasia voisi olla yksille hyvä, mutta suurelle enemmistölle se saattaisi merkitä turvattuutta ja pelkoja siitä että kuolettavasta ruiskeesta tulee kuolinhoidon tärkein väline; kuolemasta vain tekninen ja taloudellinen kysymys. Kokemukset eutanasian hyväksyneistä maista kertovat erilaisista ongelmista.

Hoitotahto ja kuolevan ihmisen ehdoilla toteutettu hyvä saattohoito ovat vastaus moniin niihin kysymyksiin, jotka ovat eutanasiatoiveiden takana.

Parantumattomasti sairaan ihmisen oireiden hoito ja kärsimysten lieventäminen sekä kuolevan potilaan arvokas kohtelu ovat inhimillisen lääkintätaidon ydinaluetta. Ne kertovat kaiken olennaisen hoitokulttuurista, lähimmäisen rakkauden toteutumisesta, toivon ja kärsimyksen merkityksestä hoitotyössä. Aina kun väheksymme toisen kärsimyksiä, menetämme jotain omasta inhimillisyydestämme.

Studia Generalia -tilaisuudet videoidaan. Niitä voi seurata internetissä sekä suorina lähetyksinä että tallenteina: www.helsinki.fi/videoet. Tilaisuuden jälkeen on mahdollista käydä blogi-keskustelua luentojen aiheista osoitteessa: <http://blogs.helsinki.fi/studiageneralia>. Yleisökeskusteluun voi osallistua lähettämällä tilaisuuden aikana kysymyksen tai kommentin tekstiviestinä numeroon 050-415 4892.

Syyskauden 2011 Studia Generalia -luentosarja AINEEN ARVOITUS alkaa torstaina 6.10.2011.

Luentosarjalla pohditaan muun muassa seuraavaa: Mikä onkaan Higgsin hiukkanen? Mikä erottaa elävän aineen elottomasta? Mitä käy maapallolle ja voiko kemia pelastaa sen? Onko koko todellisuutemme ainetta? Luentosarjan ohjelma julkaistaan Studia Generalia -verkkosivuilla (www.helsinki.fi/avoin/studiageneralia) heinäkuussa 2011. Luentosarjasta tiedotetaan lisäksi mm. Helsingin Sanomissa, Helsingin yliopiston sähköisessä tapahtumakalenterissa ja Ikäihmisten yliopiston opinto-oppaassa. Tervetuloa!

Studia Generalia -luentosarjat suunnittelee Helsingin yliopiston Studia Generalia -toiminnan tieteellinen ohjausryhmä ja toteuttaa Helsingin yliopiston Avoin yliopisto. Tilaisuuksien verkkovideoinnista huolehtii Helsingin yliopiston Tietotekniikkakeskus.

Lisätietoja:
Tieteellisen ohjausryhmän puheenjohtaja,
vararehtori Kimmo Kontula
p. (09) 191 24150
kimmo.kontula@helsinki.fi

Koulutussuunnittelija
Sanna Saari-Salomeri
p. (09) 191 28047
studiageneralia@avoin.helsinki.fi